

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Конференції «Роль профспілок у захисті прав людини праці. Дотримання прав і гарантій діяльності профспілок у сучасних умовах»

14 лютого 2020 року

м. Київ

Учасники конференції зазначили, що Україна відповідно до Конституції є демократичною, соціальною, правовою державою, а людина – найвищою соціальною цінністю. Утвердження та забезпечення її прав та свобод – це головний обов'язок держави. Для захисту своїх трудових і соціально-економічних прав та інтересів громадяни України об'єднуються у професійні спілки. Це конституційне право трудящих гарантовано також міжнародними актами, які є частиною національного законодавства.

Існування профспілкового руху в країні – це ознака рівня цивілізованості держави. Виникнення профспілкового руху в Україні ще у XVIII столітті є підтвердженням того, що країна має глибокі демократичні традиції і витоки, які на нинішньому етапі державотворення закладено в розбудову інституцій громадянського суспільства, однією з яких є профспілки. Нині національний профспілковий рух реформується відповідно до вимог часу та структурних змін в економіці держави.

В Україні в основі профспілкової моделі лежить доктрина «соціального юніонізму», характерного для профспілок країн Західної Європи, яка передбачає не тільки захист економічних інтересів працівників, а й забезпечення соціальної солідарності. Профспілки України, як і європейський профспілковий рух, ініціюють себе як масовий соціальний рух, що виражає інтереси всієї робочої сили. Першорядне значення ними надається боротьбі за прийняття соціально-трудового законодавства. Трудові відносини в Україні, як і в усьому регіоні, здебільшого орієнтувалися на співпрацю, ніж на конфронтацію, чому значною мірою сприяє наявність централізованої колективно-договірної системи.

Тому в період глибинних трансформацій соціально-економічних відносин в Україні та наступу представників влади на трудові права працівників профспілки були і залишаються тією силою, яка послідовно захищає людей праці, використовуючи усі законні методи: від соціального діалогу до колективних протестних дій. Профспілки консолідовують працівників і трудові колективи на ефективну роботу підприємств, установ, організацій, сприяють соціально-економічному розвитку регіонів, формуванню громадянського суспільства та проєвропейському розвитку держави.

Сьогодні профспілки стикаються з новими викликами, пов'язаними з тотальною приватизацією стратегічних підприємств і об'єктів, загрозою масових скорочень працівників у промисловості, бюджетній сфері, в управлінні, зокрема державних службовців, які мають забезпечувати системність та прагматичність реформ. Найнижчими в Європі залишаються соціальні стандарти, заробітні плати працівників, пенсії, інші соціальні виплати.

Крім того, Програмою дій Уряду не передбачено конкретних заходів із збереження промислового виробництва та усунення негативних тенденцій на ринку праці, що, в свою чергу, призводить до його розбалансованості, скорочення чисельності зайнятих осіб, масштабної міграції працездатного населення. Урядом не розроблено стратегічного документа щодо збереження і розвитку трудового потенціалу та політики зайнятості на середньостроковий період. Натомість зусилля влади переорієнтовано на лібералізацію трудового законодавства (законопроекти № 2708 і № 2584), звуження прав працівників та наступ на права профспілок (законопроект № 2681) та деякі інші, що мають на меті усунення профспілок від соціального діалогу, послаблення їх ролі через обмеження прав та гарантій діяльності, контроль держави за статутною діяльністю профспілок і націоналізацію їх майна.

Учасники конференції відзначили світовий досвід успішного ведення соціального діалогу, як ключового інституційного інструменту вирішення соціально-економічних проблем, упередження трудових та суспільних конфліктів, сприяння поліпшенню умов праці, посиленню громадської злагоди та соціальної справедливості.

Сьогодні Україна потребує якісно нового рівня інституційного та практичного розвитку соціального діалогу у взаємовідносинах з органами влади, профспілками та роботодавцями. З цією метою Федерація профспілок України звернулася спільно з роботодавцями до Президента України та Прем'єр-міністра України щодо відновлення соціального діалогу в країні та врахування профспілкових пропозицій на захист людини праці в урядових законопроектах. Натомість Урядом системно ігноруються профспілкові пропозиції, ним досі не сформовано свою сторону в Національній тристоронній соціально-економічній раді та переговорну сторону для контролю за виконанням положень Генеральної угоди на 2019–2021 роки.

Учасники конференції зазначають, що тільки об'єднані спільною метою, організовані і згуртовані профспілки можуть стати реальним, впливовим суб'єктом соціального діалогу в країні та європейській спільноті. Лише результативні дії на сучасному етапі спроможні забезпечити реальний захист соціально-економічних прав громадян на гідний рівень життя.

Профспілки зобов'язані формувати новий світогляд працівників, спілчан через посилення навчання протягом життя правовим знанням і професійним компетенціям. Разом з тим, профспілки потребують насамперед посилення їх правозахисної функції через створення системи правового захисту трудових прав спілчан, інституційних змін відповідно до сучасності.

У зв'язку із зазначеним учасники конференції рекомендують:

Федерації профспілок України:

1. Звернутися до Президента України Зеленського В.О., Голови Верховної Ради України Разумкова Д.О., Прем'єр-міністра України Гончарука О.В. щодо:

– негайного припинення процесів законодавчого руйнування представниками провладної політичної сили трудового законодавства і трудових прав (законопроекти № 2708 і № 2584), законодавства про гарантії діяльності професійних спілок (законопроект № 2681) і дієздатної системи загальнообов'язкового державного соціального страхування європейського зразка (законопроект № 2275);

– відкликання з Верховної Ради України проєктів законів України «Про працю» (реєстр. № 2708), «Про внесення змін до Кодексу законів про працю України щодо додаткових підстав для звільнення» (реєстр. № 2584) та «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо окремих питань професійних спілок)» (реєстр. № 2681).

2. Звернутися до Верховної Ради України щодо необхідності діяти в інтересах людей, прозоро, відкрито, із залученням інститутів громадянського суспільства у процесі законотворення. Ухвалити відповідні закони про народовладдя, зокрема щодо надання права законодавчої ініціативи профспілкам.

3. Ініціювати проведення парламентських слухань з питань розвитку трудового потенціалу та вітчизняного виробництва.

4. Звернутися до уповноважених органів держави щодо напрацювання комплексу заходів, вироблення чітких критеріїв віднесення громадських організацій до категорії профспілок з метою викорінення фіктивних профспілок та профспілок-одноденок.

5. Створити в рамках Федерації профспілок України фонд добровільного пенсійного страхування та профспілкову страхову компанію із страхування життя, здоров'я, ризиків.

Всеукраїнським профспілкам, їх організаціям та територіальним профспілковим об'єднанням:

1. Акцентувати увагу на першочергових завданнях щодо правового захисту членів профспілок шляхом посилення служб правового захисту в апаратах всеукраїнських профспілок, а також створення та забезпечення функціонування міжгалузевих центрів правової допомоги на рівні великих промислових міст та обласних центрів.

2. З метою забезпечення гідної винагороди за працю та своєчасної її виплати, зростання розмірів державних соціальних стандартів і гарантій, наближення їх до європейського рівня:

– активізувати участь у формуванні проєктів Бюджетної декларації та Державного бюджету України, підготовці і розгляді місцевих бюджетів;

– організувати роботу з народними депутатами щодо підтримки профспілкових пропозицій;

– проводити постійний моніторинг своєчасності і повноти виплати заробітної плати. У разі виявлення фактів затримки виплати заробітної плати ініціювати проведення тимчасових комісій з питань погашення заборгованості, вступ у колективні трудові спори, подання позовних заяв до судів.

3. Визначити пріоритетом організаційної діяльності профспілок формування усвідомленого профспілкового членства шляхом проведення інформаційних кампаній від первинної профспілкової організації до загальнонаціонального рівня, навчання членів профспілок й поширення позитивних практик профспілкової діяльності щодо захисту прав та інтересів працівників, трудових колективів.

4. Ширше запроваджувати гнучкі форми профспілкових структур, зокрема інститут профспілкового представника. Посилити сервісну складову роботи профспілок, де працівник, як член профспілки, отримує додатковий правовий захист та низку переваг і послуг, зокрема через мобільний додаток та Соціальну картку члена профспілки.

5. Розробити та імплементувати комплексні програми, спрямовані на діджиталізацію профспілок («Профспілка у смартфоні»), зокрема індивідуальний електронний персоніфікований облік членів профспілок.

6. Сформувати систему всеохоплюючого навчання працівників «Знай і вмій захистити свої права». Запроваджувати підвищення кваліфікації профспілкових активістів усіх рівнів та їх цільову підготовку в профспілкових навчальних закладах.

7. Забезпечувати широке представництво молоді, жінок пропорційно до загальної їх чисельності у профспілці, у виборних органах та запроваджувати обмеження до обрання на виборні посади.

8. Протидіяти роз'єднувальним процесам у членських організаціях ФПУ, спробам створення «жовтих» профспілок та за можливості вживати дії на об'єднання нечисельних споріднених профспілок у більш потужні організації.

9. Залучати молодь до активної реалізації проектів, впровадження сучасних інформаційних технологій у діяльність профспілок, використання інноваційних методів мотивації профспілкового членства та модернізації профспілкового руху.

10. Розробити та запровадити програми, спрямовані на упорядкування профспілкового членства працівників, які тимчасово стають безробітними або трудовими мігрантами, зокрема шляхом збереження їх у системі профспілкового захисту, укладання відповідних договорів із закордонними профспілковими організаціями про тимчасове подвійне членство у профспілках України та країни, на роботу до якої тимчасово відбуває працівник (за умови зміни основного місця роботи).